

SIONULU ROMANESCU

— fóia basericésca, literaria și scolastică.

Viena,
15. Juniu
1872.

Asfondul românesc este de donec ori pre luna, în 1. și în 15.
Iunie, cuprinzându 1. — 2. zile. Pretul pre anu-
num 5. fl. v. c., pre diumneate de anu 2. fl. 50. c.
v. c. pentru România și tiere straine și tei sen-
timent pre întrege, și 7. tei pre diumneate anului.

Nº.
C. I.

Pretomiecareg se face la reuniune, în schim-
bișul gr. c. contr. din Viena (Schlosslatengasse
Nr. 10). Tote episodice sunt de a se trimite la
redacția românească. Corespondințele nepublicate
se vor arde. Seriozii anonimi ar se primăscu.

Anulu
IV.

CUPRINSULU: De care patriarcatu s'au tienutu Romanii din Daci'a traiana și aureliana? II. — Cumu si candu fù religiunea crest. recunoscută
în imperiul rom.? (urm.) — Misinnea preotului rom. făcă cu poporul, (fine.) — Reprezentanțe simodulu vicariale de la Naschidu adresata către
conciliul prov. de la Blasie. — Amvonul; Căile misteriose, dura înțelepte ale Provinției, (predică pre serbatorei ss. apost. Petru și Ioanu.) —
Corespondinție: Dintre Teruale (deosebitu simodulu prov.); Maiern (sauțirea și punerea pietrei fundam. la nouă baserică.) — Literatură: bibliografia
rom. și straine. — Ochire priu lumenă politica (alegerile dietali in Ungaria, Români transilv., Sasii, Creatii naționale, esandările din Boem'ia, judecălu in
senatului imp., internațională; visita italiana la curtea de Berolinu, legea înarmarei in Versalilă, Verano, Juarez, inordări iure Serbi'ă și Un. avia.)
— Variații. — Pofta redacției.

De care patriarcatu s'au tienutu Romanii din Daci'a traiana și aureliana?

II.

Dupa ce amu aretat in n-ruhi precedinte nesuinsteinile cele mari ale patriarcilor constantinopolitani; dupa ce amu vediutu incercările loru de a subjugă diecesele Iliricului orientale; dupa ce amu amintit u si nescari abusuri de ale loru: aeum'a vomu areta pasii facuti de pontificii romani pentru pastrarea dreptului loru de patriarci ai Iliricului, din cari lucesce forte apriatu, că dinsii si-au esercitatu acestu dreptu vechiu pana in secolul alu X., (confer. Siematismulu veneratului cleric alu archidiacesei gr. cat. a Alb'a-Julie'i si Fagarasiului pre anulu 1871 pag. XIV.), precum se vede din urmatóriele:

La anulu 384 pontificele romanu Damasu pune pre Ascoliu din Tesalonic'a de vicariu apostolescu preste provinciele Iliricului orientale, si acesta cu plenipotint'a primita denumesee episcopi in aceste provincie inca mai'nainte decât cumu a trimis u s. Ioanu Gura-de-auru pre Unil'a la Gotii din Crimă, (vedi la Baroniul l. c. pag. 412 ad annum 400 si pag. 422 ad annum 405; mai departe Dr. Hergenröther l. c. pag. 46.)

Asemenea face pontificele Siriciu, denumindu de vicariu apostolescu pre Anisiu, totu din Tesalonic'a. — precum se vede din epistol'a a sies'a a lui Leone celu mare adresata cătra Anastasiu, unde intre altele dice: „Siricii exemplum secuti, qui s. mem. Anysio, praedecessori tuo, bene de apostolica sede tunc merito, et rebus post sequentibus approbato, certa tum ratione commisit, ut per illam provinciam positis, quod ad disciplinam teneri voluit, ecclesiis subveniret“, (Dr. Hergenröther l. c. pag. 46). Ba inca pontificele Anastasiu concede episcopiloru Tesalonicei asiá-dicundu dreptu patriarcale, dându-le plenipotintia de a judecă in causele basericesci ale Iliricului. (Totu acolo).

Inocentiu intaresce la anulu 402 tote privilegiile, cu cari au fostu decorati archiepiseopii din Tesalonic'a, si in 412 lui Rufu i-concede a portă titlulu de patriarcu eu iurisdictiune preste Tesali'a, Achaia, Epiru, Cret'a, Daci'a, Mesia si Dardani'a, (v. Dr. Hergenröther l. c. pag. 46.) Acestu privilegiu fù renoit u si con-

firmatu la anulu 419 de Bonifaciu I., dar' cu multa ostenéla si un protestu energiosu contr'a abusurilor si usurpatiunilor lui Atieu, patriarecului constantinopolitanu.

Amu amintit u in n-ruhi trecutu, că Atieu adunandu simodu a depusu pre Perigene, metropolitul Corintului, fóra de a fi competentu a-lu judecă. Casulu acesta dede ocazie pontificelui Bonifaciu I. spre a-si staveri si vindică dreptul seu si pre terenul politie. Pentru acea neci că a intardiatu a protesta contr'a unei atari judecate si a declară de nula, neobligatória; ma scrie episcopiloru din Iliricu si-i provoca, că se recunoște si de aici inainte pre Perigene de metropolitul Corintului, (vedi Augustinu Roskovány De pontifice romano pag. 122, si Dr. Hergenröther l. c. pag. 47., Franciscu Horváth Unio pag. 14).

La acésta declarare a pontificelui Bonifaciu I. se reculege Atieu si esopera de la Teodosiu celu teneru decretulu amintit u in n-ruhi precedinte, cu speculatiunea, de a paralisă judecat'a pontificiala. Dar' s'a insielatu forte reu. Pentru că delocu ce luă seire Bonifaciu despre publicarea decretului injuriosu si derogatoriu dreptului pontificialu, si serie episcopiloru din provinciele ilirice, provocandu-i la aperarea lui Rufu, vicariului apostolescu din Tesalonic'a; éra de alta parte róga pre Honoriu imperatulu occidentului, se se intrepuna si se apere acestu dreptu alu pontificelui contr'a lui Atieu.

Honoriu nu intardia multu cu provocarea, si intru o epistola adresata lui Teodosiu demustra dreptulu vecchiu alu pontificelui si aréta evidentu abusulu patratu de Atieu. Acésta epistola a si avutu efectu forte multiamitoriu, pentru că nu numai se revóca decretulu, ci Teodosiu publica altu decretu, in care promite a conserva drepturile si privilegiile scaunului apostolescu. Dara lasamu se vorbésca insu-si decretulu promulgatu la anulu 421:

„Dignum meretur judicium, quisquis perennis Principis effatus ad nostram videtur deferre clementiam, Domine sanete, Pater auguste venerabilis, tum praecipue christiana religionis intuitu, quae venerandis sensibus majestatis tuae ita infusa est, ut per nostra corda latius porrecta servatur. Deus enim auctor ideo prae- sules fecit christianorum principum posteros, ut omni subreptione frustrata, id, quod a majoribus nostris

constitutum est, reservetur. Et quamquam non solum in iis, quae divina suffragia incorrupta servarunt, effatus perennitatis tuae a nobis observentur affectu celeri, omniq[ue] veneracione suscepta, tum praecipue haec res; quia seculi totiusque regni nostri sospitatem illius inclytae urbis nomen hactenus servat. Unde omni supplicantium episcoporum per Illyricum sub receptione remota, statuimus observari, quod prisa apostolica disciplina et canones veteres eloquuntur. Super quare secundum formam oraculi perennitatis tuae ad viros illustres praefectos praetorii Illyrici nostri scripta porreximus, ut cessantibus episcoporum subreptionibus, antiquum ordinem specialiter faciant custodiri, ne venerabilis ecclesia sanctissima urbis privilegia a veteribus constituta amittat, quae perenne nobis sui nominis consecravit imperium." (vedi Augustinu Roskovány l. c. pag. 128 et sq.)

Dupa aceste intrevine casulu, că insu-si Perigene, precum se vede barbatu, că și multi din dilele noastre, cu doi bani in trei punge, se sutrage desub iurisdictiunea patriarcului de la Rom'a și de buna voia se supune celui constantinopolitanu. Dar' fù de Celestinu provocatu la ordine; éra episcopiloru din Iliricu le face eunoscuta dependint'a loru de la vicariulu apostolescu, demandandu-le, intre altele, cele urmatòrie: „Cui Rufo vicem nostram per provinciam vestram noveritis esse comissam, ita ut ad eum, quidquid de causis agitur, referatur, sine eius consilio nullus ordinetur, nullus usurpet eo inconsulto commissam illi provinciam, colligere nisi cum eius voluntate episcopos non praesumant, nisi per eum etiam ad nos, si quid est, referatur.” (vedi Dr. Hergenröther l. c. pag. 58).

Sicstu III. procede să mai departe. Dinsulu numai că provoca pre Perigene, că se recunoscă pre vicariulu apostolicu — atunci Anastasiu, — ci in 437 opresce patriarcului constantinopolitanu Proclu a primi preoti din provincele Iliricului, (vedi Dr. Hergenröther l. c. pag. 58, și Ludovicu Du Pin De antiqua ecclesiae disciplina pag. 214).

Asemenea fù respinsu de Leone celu mare can. 28 alu conciliului din Calcedone, despre care memorasemu să in n-ru lu trecutu. Ací mai insemnàmu numai atât'a, că din 600 de episcopi adunati la acestu conciliu abia aflà Anatoliu 184, cari se fia subserisu can. acest'a. (vedi Ioanu Schwetz Theologia fundamentalis seu generalis, part. II. pag. 93.)

Felice III. escomunica pre Acaciu patriarculu din Constantinopole pentru usurpatiune in Iliricul orientale; Gelasiu și Simaeu și-esercéza iurisdictiunea neconturbati; éra Hormisd'a vede a fi cu scopu inchiaarea pacei cu patriarculu constantinopolitanu, pentru a necesitá pre desertorulu Doroteu din Tesalonic'a spre a recunoscă iurisdictiunea pontificelui. Dara mai apriatu se demustra afirmatiunea nostra din sinodulu rom. celebratu in 531 sub Bonifaciu II., unde se declara Daci'a de supusa seaunului apostolescu. (Despre tóte aceste vedi mai multe la Dr. Hergenröther l. c. pag. 134,

149 și 159; precum la Baronius l. c. pag. 567 ad annum 520. Augustinu Roskovány l. c. pag. 214 et 219.)

Insa mai cu multe dificultati a avutu de a se lupta pontificele Agapetu. Pentru că Iustinianu I. doriá a-si redicá loculu seu natalu Iustinian'a prima (apoi Achrida numita) la o splendore să o potere insemnata. Din care causa seaunulu episcopal se redica la demnitate archiepiscopésca să indata se să subtrage de la iurisdictiunea vicariului apostolescu din Tesalonic'a. Casulu acest'a dà ansa la multe freeări intre Iustinianu și pontificele Agapetu; pana in urma pontificele, că se fia pace, cedéza sub conditiune, că archiepiscopulu nou creatu se pórte titlulu de vicariu apostolicu, impartindu-se acumu Iliriculu in döue vicariate, adeea in alu Tesalonicei și alu Iustinianei prime. Celei din urma prín novel'a de la anulu 535 i se concede iurisdictiunea preste Daci'a mediterana și ripéna, Mis'a secunda, Dardani'a, Macedoni'a și prelunga aceste să o parte a Panoniei cu pările Daciei din stang'a Dunarei, (vedi novel'a lui Iustinianu de la 535, publicata in limb'a rom. de A. Treb. Laurianu in documentele istorice, 1850 pag. 8 și 9.) Aceste conditiuni s'au reinnoitu de Vigiliu, și prin novel'a 131 cap. 3 se recunoscă dependint'a archi episcopului din Iustinian'a prima de la seaunulu apostolicu, unde se dice: „Archiepiscopum primae Iustinianae in subjectis sibi provinciis locum obtinere sedis apostolicae Romae, secundum ea, quae definita sunt a sanctissimo papae Vigilio”. (vedi Dr. Hergenröther l. c. pag. 160.)

Din aceste se vede forte chiaru, că Romanii din Daci'a traiana și aureliana au fostu in cele basericesci supusi patriarcului de la Rom'a vechia, care si-a eseritatu dreptulu seu prin vicariu apostolicu, și prin urmare sentint'a, carea nega acésta asertiune, e falsa, lipsita de fundamentu istoricu, e sentintia, care apróbaabusurile, dandu-le valóre de lege. — Ci mai tardu au devenit Romanii supusii patriarcului din Constantinopole, dar' să atunci s'au ruptu cu forț'a, despre care in n-ru lu venitoriu.

Lugosiu.

G. Popu., canonie.

Cum să candu fù religiunea creștină recunoscută in imperiulu romanu?

(urmare.)

Cu ocaziunea din urma veduriamu invingerea strălucita, ce a reportat Constantiniu asupr'a lui Macsentiu, Salvatoriulu genului umanu tindiendu-i mana de ajutoriu; amintiramu mai departe, cumu că evenimentulu acest'a, că tóte cari pestrecu, dupa modulu de cugetare alu unor omeni ai secului nostru numitu alu luminarei, preceperea omenescă, ar' fi trasu la indoéla, ma unii au purcesu asiá departe, cătu lu-punu in numerulu scornitureloru. Deófce insa aretarea crucii pre ceriu facuta lui Constantiniu a fostu cau'a mai deaprópe, de Constantiniu primi religiunea creștină de una parte, éra de alt'a ponderandu argumentele con-

trarie, ele suntu astfelii constituite, cătu la neci o in templare voru se restórne au se măcioareze relatiunea scrietorilor coevi despre obiectulu desub intrebare.

Eusebiu¹⁾, înainte de ce ar' enără evenimentulu, face amintire despre funtele, de unde a culesu elu cele ce a însemnatu: „... Haec precanti ac suppliciter postulanti imperatori admirabile quoddam signum a Deo missum apparuit. Quod si quidem ab alio quoddam diceretur, haud facile auditores fidem essent habitudi. Verum cum ipse vixit augustus nobis, qui hanc historiam scribimus, longo post tempore, cum videlicet in ejus notitiam et familiaritatem pervenimus, id retulerit et sermonem sacramenti religione firma verit, quis post haec fidem huic narrationi adhibere dubitat? Praesertim cum id, quod subsecutum est tempus, sermonis hujus veritatem testimonio suo confirmaverit.“

Ce folosu ar' fi avutu Eusebiu au ce scopu, că se scornescă intemplarea acestea, și inea provocandu-se la testimoniului propriu alu imperatului, déca dins'a nu era fapta complinita? Căci ce ruginare séu blamagiu ar' fi fostu, déca cătivă ostasi, cari au luat parte in speditiunea acestea, s'aru fi apucatu a demustrá, că din totu lucrulu nu e nemicu adeveratu, și prelanga tóte că caractru lui Eusebiu nu fù de totu nepetatu, dara totusi a presupune una paupertate că acestea despre elu nu potemu.

Déca auctoriulu acestei intemplări nu este Eusebiu, ne dicu adversarii, asiá trebuie se fia insu-si Constantinu.

Insa presupunerea acestea inea dà de mai multe greutăti. Nemica fù mai strainu de caracterulu lui Constantinu, decâtua inventiunea unei asiá fabule. Constantinu, că sì altu omu, inea avù debilitatile sale, dara aici a atribui lui scornitura la neci unu casu nu potemu; căci era cu multu mai superbu, decâtua se se fia dediositu la una astfelii de mintiuna. Sì in ce tempu se se fia intemplatu acestea? Cu ocasiunea speditiunei? Déca stă asiá lucrulu, atunci trebuiá se se indestulésca cu compunerea somnului, căci ar' fi fostu mare cutediare de la elu de a amestecă și pre suit'a sa in unu lucru asiá nedemnu. Proprie ce scopu ar' fi avutu totu lucrulu? Armat'a lui relativu numerá mai puçini crestini, căci propagarea religiunei crestine in Ispania, Gali'a și Britania inca nu a facutu asiá pasi, cari se se pótă aseménă cu inaintarea creștinismului in oriente; apoi creștinii fugiáu de militia, déca acestea se poate face pre usioru; mai departe ostasii lui Constantinu erau mare parte condusi pre bani, și inca Germani selbateci. Considerandu-le aceste acumu intrebămu, cumu că ce efeptu ar' fi avutu unu atare semnu aici, intre unii astfelii de ómeni, in anim'a caror'a unu evenimentu că acesta eseréza impresiunea, carea o face asupr'a nostra privirea unei spendiuratórie? Déca să nescari resultate de aceste ale mintei omenesci se bucura de unu sucesu favorable, totusi mai bucurosu primimu, déca sucesulu favorable fù efeptulu in-

-tieleptiunei și istetímei proprie. — Chiaru asiá de greu potemu concede, cumu că Constantinu se se fia folositu de fabul'a acésta că de machinatiane ori insiatiune; căci cumu poatea Constantinu, care acumu de unu dieceniu incóce avea sub sceptrulu seu tóte provinciele imperiului romanu, cumu poatea, dicu, a fi in contradicere cu Eusebiu nu numai in privint'a esentiei lucrului, ei inca lucrulu a lu-precisá astfelii, cătu erá de risu chiaru înaintea celui din urma argatu alu seu²⁾? Déca insa Constantinu nu a scornit evenimentulu acesta, că cu ajutoriulu lui se repóte invingere, este pote compusu, că numele seu, considerandu stralucit'a invingere, se resune in tóte pártile imperiului?

Aziá de mari suntu dificultatile, cari le intempina acei-a, carii voru a detrage intemplantului acestui straordinariu, cătu vediendu dinsii, cumu că pre terenul acesta resultatulu nu e cevá mare, ne vinu înainte eu argumente externe luate din auctori contempurani; asia-dara se-i esaminamu pre scurtu și pre acesti-a.

Lactantiu a însemnatu despre totu lucrulu numai, cumu că Constantinu a capatetu in somnu mandatul, că se semne scuturile ostasilor cu semnul crucei, și elu a dusu in deplinire acestea. Rufinu la dincontra amesteca ce a fostu diu'a cu cele din nopte și serie, că „precandu Constantinu, ingrijuat despre lovirea venitória, era in cale, și si-areducá desu ochii cătra ceriu se căra ajutoriulu cerescu, vediù in visu pre ceriu o cruce stralucindu, și infioratu de vedere acestea minunate, pasira înaintea lui angeri, și i-disera: Constantine, in acestu semnu iuvinge!“

Ce atinge relatiunea lui Lactantiu, este de miratu, cumu că elu nu avu deplina cunoșcentia despre lucrulu acesta, ma se vede a confundá pre Constantinu cu Liciniu; dara acesta este unu argumentu destulu de chiaru, și demuestra, cumu că Constantinu nu a compusu lucrulu, cumu le pare unor'a, căci de era elu auctoriulu visului și apoi cătra acesta mai adauge aretarea crucei pre ceriu, atunci de buna séma ar' fi dorit, că acestea binefacere a ceriului se se anuncie in intregu imperiulu, și asiá scrietorii nu aru fi de acestea parere, ce altcumu necidecătă atinge lucrulu.³⁾

Déca mai departe Sulpiciu Severu despre totu lucrulu nu face neci una amintire, aceasta urmăza naturalu din scopulu, ce lu-are elu in istoria sa; adeca facundu numai alusiune la cei trei seclii primi ai creștinatatei. Totu ce a însemnatu elu despre persecutiunea a diecea, despre invingerea lui Constantinu, este: „Acésta persecutiune se fină mai înainte cu 89 de ani; din tempulu acesta incepura a domni creștinii, căci acumu frenele guvernarei venira in manile lui Constantinu, carele fù celu d'antâi creștinu dintre domnitorii Romei.“

Sozomenu urmăza intru enararea evenimentului pre Rufinu, observa insa, cumu că se vorbesce, că insusi Christosu apară imperatoriului in visu și i-a mandatul,

²⁾ V. Joseph. O. Rauscher Geschichte der christlichen Kirche, Salzburg 1829, tom. II. pag. 215.

³⁾ Friedrich Leopold Graf zu Stolberg Geschichte der Religion Jesu Christi, Wien 1806, tom. IX. pag. 184.

că se purcădea în resbelu cu semnul crucei; și apoi aici referăza cea ce ne-a însemnatu Eusebiu, basat pe testimoniu lui Constantin. Din aceste se vede apriatu, cumu evenimentulu și-luă alta formă din gura in gura, precandu luerulu în esintia remasă nestrănută, și apoi asiă suntu de a se compune relatiunile lui Laetantiu și Rufinu.

Socrate convine în totă cu Eusebiu; dară aiei e de observata, cumu că elu folosindu-se de nescari cu-vente dubie, aparerea crucei nu o trage la indoéla, ei numai cereustările, intre cari se intemplă aceea.

Precandu dara relatiunea lui Eusebiu este astfeliu constituita, cătu prin nescari argumente că cele aduse necidecâtu se pote returnă séu debilită; diferențiele, ce obvinu la scriotorii laudati ai secului IV., demuestra chiaru, cumu că nu este cauza, că se tragemu la indoéla aretarea trofeului crucei facuta imperatorului Constantiu, pre carea ne-a relatatu-o episcopulu Cesarei din Palestinia.

In urma cumu că relatiunea lui Eusebiu este de o mare insemmataate istorica, și, prin urmare acelui istoricu potemu dă totu credientulu, demuestra auctoritatea unui scriotoriu paganu contemporanu a lui Constantiu, intielegemu pre magistrulu de retorica Nazariu. Acest'a in cuventarea sa panegirica, dîsa la anulu 321 cu ocasiunea dilei onomastice a filoru lui Constantiu Crispu și Constantiu, face amintire, cumu că in Gali'a domnesce fam'a, că lui Constantiu fure tramsi intru ajutoriu, in resbelulu portatul incontr'a lui Macsentiu, din ceriu nescari ostasi de statura și armatura mirabile sub conducerea parintelui Constantiu numerati acumu intre diei. Laudatulu auctoriu, facundu amintire despre espeditiunea incontr'a lui Macsentiu, la cap. 13 are urmatóriele: „Pugnasti igitur, imperator, coactus quidem, sed hoc maxime victoriā meruisti, quia non desiderabas. Optasti pacem, sed ignosce, si plus omnium vota valuerunt. Nec illa solita obsecundare coepis tuis divinitas in hoc refragata est; sed aliquid e sententia tua non cedit, ut plus pro meritis iniret. Negata est concordia, cui erat parata victoria.“ Si continuéza in cap. 14 cumu urmăza: „In ore denique est omnium Galliarum, exercitus visos, qui se divinitus missos praeseferebant. Et quamvis coelestia sub oculis hominum venire non soleant, quod crassam et calligantem aciem simplex et inconcreta substantia naturae tenuis eludat; illi tamen auxiliatores tui adspici audiri que patientes, ubi meritum tuum testificati sunt, mortalis visus contagium refugerunt. Sed quae-nam illa fuisse dicitur species? Qui vigor corporum? Quae amplitudo membrorum? Quae alacritas voluntatum? Flagrabat verendum, nescio quid, umbone coruscii, et coelestium armorum lux terribilis ardebat: tales enim venerant, ut tui crederentur. Haec ipsorum sermocinatio, hoc inter audientes ferebant: Constanti-num petimus, Constantino imus auxilio. Habent pro-fecto et divina jaetantiam, et coelestia quoque tangit ambitio. Illi coelo lapsi, illi divinitus missi gloriabantur, quod tibi militabant. Ducebat hos, credo, Con-

stantius pater, qui terrarum triumphis altiori tibi ceserat, divinas expeditiones jam divus agitabat.“⁴⁾

Juliu Papfalvi.

(vă urmă.)

Misiunea preotului rom. față cu poporul.

(fine.)

Ne place a ne laudă cu trecutulu nostru gloriosu; ne place a aminti pre barbatii destinsi, cari au lueratu pe toreanu gloriosu alu inaintarei și prosperarei na-tiunali și morali; ne place a ne nutri din cea ce a produs ingeniu loru cu una diligintia neobosita. Ne place! Dar' óre la suvenirea acelor barbati destinsi ai națiunei nóstre care dintre noi pote se stee rece și indiferinte, care dintre noi se nu se inspire de caracterele loru nobili și se nu se puna seriosu la fueru, pentru a inaintá lumin'a și a ferici poporul romanu?

Trecutulu face apelu la venitoriu!

Parintii nostri si-au implinitu misiunea loru cu atâta taria și constantia, adese chiaru cu sacrificarea starei și a viatiei loru in acele tempuri de negru barbarismu: cu atâtu mai vertosu trebuie dara se ni-o implimiu și ni-o potemu inplini noi in unu seculu, care se dice alu culturei și civilisatiunei. „Privesce de la média-dî la médianópte: popóra-le și-redica capulu. Gandirea se ivesce luminósa pre deasupr'a intunerecuui; gandirea, spiritulu ddieseșeu, ce zidesce, și credint'a, ce dă viatia. Lumea vechia se prevalesce, și pre ale ei derimature libertatea se inaltia. Descépta-te!“ (Cantarea Romaniei.)

Tempulu progresului a sositu. Popórele se descépta la una nouă viatia, la viatia intelectuala spirituala. Si óre de ce jace și acumu poporul romanu in negur'a nescientiei? Ni se va respunde din partea adversaria: nu e abilu de a se cultivă! La astă lasu-se respundia unu Germanu, anume geografulu Hoffmann. Elu dice: „Din elementele, din cari se compune poporul romanu, se desvólta capete, cari suntu clasice și s'aru poté intrebuintă că modele pentru pictori și sculptori, capete, cari și in intru cuprindu acea, ce se aréta in afóra; pentru că precepere asiă de iute, intielegere asiă de deschisa, agerime asiă de mare, impreunate cu indemanataate in portare, cumu vedemu la Romanulu celu mai de rôndu și mai neinvetiatu, nu se mai afla niciuri. Acestu poporu, intrunindu-se și aducundu-se la cea mai inalta civilisatiune, ar' fi protivitu se stee in fruntea culturei spirituali a intregei umanităti. Si că se se implinesca acést'a, și limb'a lui e atâtu de dulce, sunatória și bogata, incâtu ea s'ar' protivu cu deosebire pentru celu mai cultivatul poporu depre faț'a pamantului.“

Nu inabilitatea dara e cauza, pentru care poporul rom. se afla și adi ingropatu in abisulu ignorantei, in negur'a nescientiei, ci tempurile vitrege ale secliloru abiă

⁴⁾ V. aceste in opulu inserisu: Panegyrici veteres editi in usum Delphini, Parisiis 1676., p. 260; mai departe: Hug Ehrenrettung Constantiu des Grossen, in foia periodica: Zeitschrift für die Geistlichkeit des Erzbisthums Freiburg, Friburgu 1830, fasc. III, pag. 53.; Weisz I. c. tom. II, pag. 243.

decursi. Pentru că desă acele tempuri au trecutu, desă a incetatu in mare parte tempestatea, ce a sbiciuitu orisonulu Romaniloru, ele insă n'au trecutu fără a lasă urme sensibili inea; asemenea unei tempestăti, carea face stricatiuni in toate părțile, resipescă edificiile, restórnă stâncele, rumpe arborii și nemolesce pamenturile...

Tempulu servitutii a trecutu. Romanulu a scapatu de jugulu greu alu selaviei corporali, insă și adă se astă in unu jugu dóră și mai greu, in jugulu selaviei intelectuali, in jugulu nemicitoriu și ucidietoriu alu ignorantiei. Elu sente și adă unu doru infocatul după scientia, carea pre cei ce o cultiva și imbraçisă i înaltia și i glorifica, era pre cei ce o parasescă i lapedă și degrada pana la starea de animalu. Parintii nostri l'au scapatu de jugulu de fieru alu selaviei corporali și au opritul jugulu ignorantiei, că se nu-i taie grumadii, să se nu-lu ucidă. Se cuvine, că noi se luăm de totu depre grumadii lui jugulu ignorantiei, se-lu luminămu cu sōrele salvificatoriu și glorificatoriu alu invetiaturei. Se-lu invetiāmu, Str. A., religiunea pură a lui Christosu, euratiandu-i anim'a de tota polomid'a superstițiunei, care lu-face se se infiore de orice fenomenu naturalu mai straordinariu, căsă cumu aru fi totu atâtă diavoli mai mari au mai mici. Se ucidemă in dinsulu acestu „balauru inaripatu, care imple viat'a dinsului cu o eterna neliniște, care crează demoni, spirite, ce arunca imaginatiunea lui in lăganulu tormentelor.“ (E. M. Oettinger.) Se desradecināmu din dinsulu datin'a beaturei vinarsului, care, dorere, să latitu tare in poporul nostru și i uide trupulu, i debilitéza mintea și i nemicescă sufletulu, punendu-i o mare pedeacă in progresu.

Poporul are de la natura in pieptulu seu focul sacru alu naționalității și patriotismului. Elu și-pretuescă pamentulu natalu și de comune i mai gafă și-parăsă viat'a decătu patri'a. Lui i place, că acolo, unde a traitu și moritul mosiulu și parintele seu, acolo se traiese și dinsulu, bine reu, cumu i va ajută bunulu Ddieu, și apoi se se înmormente langa parintii și strabunii sei. Elu iubescă pre oricare fiu alu națiunei sale. E destulu se spuni tieranului romanu, cumu că esti Romanu, e destulu se-i vorbescă unu cuventu in limb'a lui, și elu nu te va mai lasă de la casă dinsulu, pana ce nu-i vei spune: de unde esti și unde mergi, care e starea Romaniloru in locu-ti natale, și ore mai fericiți suntu pre acolo Romanii? — Cea ce i mai lipsescă insă e cunoșcăt'ia drepturilor, ce are că fiu alu națiunei romane și alu patriei.

Trebue dara că preotulu romanu se-lu luminădie intru acăstă, inspirandu totodata in dinsulu tarăi și euragiū, că se-si apere drepturile sale; se pretinda, că pentru oblegatiunile, cari le plinescă eu atâtă acuratetă, se i se dee și drepturi corespundietorie. „Să după ce postulatele națiunei noastre suntu asiă de cuvientiose și drepte, dice marele archipastorul Siulutiu, nu mai potu portă nici o temere in anim'a mea nici atunci, candu nu 24, dar' și întrăga națiunea magiara ar' stă cu noi 8 Romani aici fațisiu“. Să deca marele archipastorul a avut audacă de a se exprime atâtă de categorică

cu privire la drepturile națiunei noastre in față a magnatiloru magiari in conferintele regnicolare tiemute la Alb'a-Iuli'a in 11 Febr. 1861, de ce se nu le spuna acele poporului seu fiacare preotu, fiacare parinte sufletescu alu dinsului?

Dara cumu se va lapedă poporul nostru de superstițiune, deca nu invetiandu causele, din cari provin acele fenomene naturali, pre cari dinsulu le cugeta a fi totu atâtă spirite ale iadului? Cumu va incetă de a mai băi vinarsulu omoritoriu, deca nu va sei calulă, căte spese insedarnice i face acăsta beatura veninăsa. deca nu va sei cbiară, cumu că acăsta beatura cuprinde in sene unu veninu incetu consumatoriu? Cumu si-va sei pretinde și aperă drepturile, ce le are și i-competiescă că Romanu și cetatianu alu patriei, deca nu le va cunoșce mai antâi acele drepturi? „Mintea, dice fabulistulu romanu Cichindeală, mintea; candu te vei lumină cu invetiatură, cu luminatele fapte bune te vei uni, mai alăsa nația pre pamentu nu va fi inaintea ta.“ Éta unicul mediu, prin care se poate aventă națiunea rom. la o trăpta mai înalta a progresului, la trăpta, ce i-ește destinata decătra Provedintia, că se ocupe in concertul celoru-alalte popoare civilizate.

Se luminămu dara poporul cu lumină invetiaturei, și precum Gedeonu a datu in manile ostasiloru sei faclie luminăse, prin cari a invinsu pre Madjiamu, asiă și preotulu trebue se dee in mană poporului faclă luminăsa a scientiei, că se-si invingă toate patimile și se inainteze pre calea civilizației. Am disu se dăin in mană poporului faclă luminăsa a scientiei, pentru că singuru scientia producă in omu fructele dulci și salutari ale viatiei. Scientia e sōrele, care luminăza mintea; și precum in întregu universulu nu există nemica mai splendidu, mai maretu și mai binefacatoriu decătu sōrele, care iucădiescă pamentulu, căce spicile manose ale economului, face, că campulu înflorindu se imprascie odorulu seu aromaticu la toti, desfătandu pre celu jude, facându se trasalte celu sănatosu, consolându pre morbosu și reamintindu betranului dilele dalbe și fericeite ale junetiei; precum regin'a noptii cu tota cetea curtenitória a steleloru nu poate produce cea ce produce singuru sōrele: asiă nu este nemica ce se perfectioneze pre omu mai multu. decătu scientia, și toate huerurile din natura nu-lu impresiunează, deca nu va fi luminatul cu invetiatură. Scientia înaltă sufletulu la Ddieu: ea face, că omulu se iubăsează și se adore pre Ddieu nu numai din instinctu, ci din convingerea, că dinsulu e parintele seu bunu, care l'a creatu și scapatu din toate fatalitățile; ea face, că omulu se apără in tota maiestatea destinatiunei sale.

„Gaz. Trans.“ in nr. 82 de la 1852 vorbindu despre poporul rom., se plange dicundu: „O Domne! cătă e desolatiunea părții acestei-a, pline de cele mai scumpe suveniri ale strabuniloru; atâtă dieci de miile suflete fără cătu de pușcă pasciune sufletește.“ Preoti! auditi bucinulu progresului? grabiti a dă pasciune poporului, alu carui venitoru e in manile vostre. Luminiți-lu cu lumină salutară a scientielor; căci lumi-

nandu poporulu, inaintati natiunea pre calea cea mare a progresului, ér' inaintandu natiunea, faceti destulu misiunei vóstre divine, in care ddiесculu vostru insti-tutoriu v'a tramisu, dicundu: „Pasce oile mele, pasce mnelusieii miei“, sî: „Mergundu invetiatu“, (Mat. 28, 19). Luminati poporulu, că se-si scie folosi bine darurile naturali, caci astfelu numai aretati că onorati pre Ddieu sî impliniti voi'a lui inalta, care v'a alesu spre a lati lumin'a, delaturandu intunereculu nescientiei.

„Éea am datu cuvantele mele in gur'a ta; éea te-am pusu preste popóra, că se edifici sî se resadesci“, dice Domnulu, (Ierem. 1, 30). Ochii poporului su tien-titi la voi, că sî ochii fiului la parintele seu; voiti numai, sî elu va merge inainte. Edificati sî resediti; edificati in dinsulu tóte vertutile morali sî natiunali, facundu-lu se-si cunósea trecutulu seu, sî resediti in dinsulu aspiratiunea sî nesuinti'a la unu venitoriu stra-lucit sî gloriosu. Déca va precepe elu vócea trecu-tului, care vorbesee eu atâta taria despre credinti'a, vertutile, bunele moravuri, romanismulu sî patriotis-mulu strabuniloru nostri: reverinti'a cătra strabunii sei sî aspiratiunea la unu venitoriu gloriosu lu va face, că se amble sî dinsulu pre calea acea, lu-va face, se ur-meze in eredintia, vertute, romanismu sî patriotismu pre strabunii sei gloriosi.

Predicati-i cuventulu crestinismului, carele singuru indulcesce sî intaresce pre totu sufletulu amarit u si doseditu, carele singuru dà omului chiaea salutei sufle-tesci. Dara anunciandu cuventulu crestinismului, nu uitati a anunciaru sî cuventulu romanismului, care e „simbolulu, ce represinta cele mai intime sentiente ale viatiei trecute, cele mai svave aspiratiuni cătra unu venitoriu dorit, cele mai miraculóse instinete de acti-vitate.“ Predicati invetiaturele crestine sî natiunali sî fici securi, că elu ve va ascultá, sî cuvantele vóstre nu voru suná indesiertu, pentru că poporulu lui Romulu nu e celu a lui Israilu, care si-bateá sî ucidea profetii. Nu; pentru că poporulu romanu asulta pre toti căti i voieseu binele, sî i-urméza cu reverintia sî iubire.

Insa nu e destulu a ne ingrigi numai de o lipsa a poporului romanu, nu e destulu a-i curá numai o rana, ci trebuie curatul sî vindecatu deplinu; nu e de-stulu a ne ingrigi numai de bunastarea lui spirituala, ci totodata trebuie se ne ingrigim sî de bunastarea lui materiala. Se facemu, că poporulu se seia imprimi tóte lipsele sale nu numai prin cultivarea mai ratiunale sî practica a pamentului, ei prin totu feliulu de indu-stria sî maiestrie. Córnele plugului n'au facutu nicio-data marimea sî glori'a deplina a popóreloru, nici o natiune nu s'a perenatu numai prelunga aratru; e de lipsa dura, că sî poporulu romanu prelunga lucrarea obosi-toria a pamentului se mai védia sî de altele; se nu-si cerce nutrementulu sî starea sa numai in lucrarea pa-mentului, care adese lu insiéra amaru, ei se se nesuésca a se intari sî ferici sî pre calea industriei sî maiestrie-loru. Se invetie a se lasá in sinulu pamentului, spre a scôte tesaurii pretiosi, ce se afla ascunsi acolo; se invetie a-si lati manufacturele sale sî productele patrio-

tice in alte tiere, sî a-se provedé astfelu mai lesne cu de acele, ce nu se afla in tiér'a sa; se invetie maie-strie, că se traga boii Romanului numai la caru sî aratru facutu de maiestru romanu; maiestrulu romanu se incalçie sî imbrace pre fratii sei. Se imbraçisiàmu sî se familiarisamu intre poporulu nostru industri'a in toti ramii ei, se le aretamu, că nu mai merge cumu a mai mersu, că la unu seclu alu progresului se ceru ómeni ai progresului. Romanulu cu numerositatea, aptitudinea sî zelulu seu, pote se devinga tóte obstaco-le, tóte deficuitătile, ce i stau in cale, sî se se redice cu iutiéla la apogeulu bunastarei spirituale-intelectuali sî materiali.

Ci spre a poté face mai usióra inaintarea poporu-lui romanu la scopulu destinatiunei sale, se incepemu chiaru cu junimea romana. „Totdeun'a am crediutu, că s'ar' poté reformá neamulu omenescu, déca s'ar' reformá educati'a junimei.“ (Leibnitz Lètr. Placcins t. V.) Se ne ingrigimu, că in scólele depre sate, pre-cum sî in cele mai superiori, se se propuna numai sî numai invetiaturele, cari tientescu a plantá in dinsulu ideele sublime sî salutarie ale crestinismului sî ro-manismului. Éra pentru a luminá pre toti, „betrani, barbati, juni, teneri“ deoprotiva, se deschidemu scólele de domineca sî serbatori, se adunamu in giurulu no-stru poporulu sî se-lu luminamu despre trecutulu sî presintele seu, sî estmodu se-i facemu venitoriulu. Séu, că se fiu mai securtu: se simu preotii, invetiatorii sî advocatii poporului romanu; sî déca s'ar' aflá cinevá, care se céra de la noi legamente, ce aru avé de scopu detrimentulu poporului rom., se-i respundemu cu pa-rintele poporului rom., Siulutiu, care in sinodulu diecesanu din Blasiu, tienutu la 2 Iuliu 1838, la pretinsiunea guvernului reg. transilv., că preotímea rom. se puna juramentulu pre „uniunea celoru trei natiuni“, dîse: „Auditu-s'a óre in tóta lumea o pofta mai nedrépta că acea, că unu cleru romanu, care traesce din binefacerile Romaniloru sî de la Romani, sî care fóra Romani nu pote nici se se socotésca, necumu se esiste, că acestu cleru se sustiena sî apere legile sî privile-giele celoru trei natiuni, prin cari natiunea lui cea ro-mana se tiene sub jugulu servitutii?“

Éra in casulu nefastu, candu intréga intieleginti'a romana ar' trece in castre straine — cea ce insa se apere ceriulu! — clerulu inca sî atunci se stee vigi-lante sî cu curagiul intru ajutoriulu, salvarea sî glori-ficarea poporului romanu, strigandu cu Oratiulu, care vediendu, cumu că Romanii-su infricati pentru că numai dinsulu mai era in faç'a a trei Curiati, dîse: „N'a-veti frica, Romani, nu ve temeti nemicu pentru patria; eu suntu singuru intru adeveru, dara portu in anim'a mea curagiulu a trei ómeni, caci sufletulu vitesiloru miei doi frati a trecutu in pieptulu mieu!“

Astfelu ne vomu imprimi misiunea, vomu salva poporulu, sî vomu merui recunoscinti'a natiunei sî res-plat'a ceriului. Am dîsu.

N. F. Negruțiu, teol. ghierl.

Representatiunea sinodului vicariate de la Nașeu adresata către conciliul provincial de la Blasius.

Pré veneratu și santu Sinodu provinciale!

Dupa cumu este cunoscetu din tradițiunea basericei noastre romane greco-catolice din Transilvania, clerulu romanu s'a bucurat din inalt'a vechime de dereptulu de a-si alege pre caspulu basericei sale, inainte de sant'a unire cu matrea baserică Romei pre metropolitul Belgradului, dupa unire pre episcopulu Fagarasiului.

Acestu dereptu de alegere l'a folositu și dieces'a Ghierlei la tota ocasiunea pana la dismembrarea ei decâtara mama sa dieces'a Fagarasiului.

Basata pre acestu dereptu vechiu dieces'a Ghierlei indata dupa mórtea fericitului antaiului episcopu Ioanu Alecs, intemplata la 1863, a si pasit suplicante la Maiestatea sa cesaroregia imperatulu, că la fundatorele si patronulu nou erectei diecese a Ghierlei, că se-i concéda folosirea acestui dereptu de a-si alege pre episcopulu seu in loculu repausatului episcopu susu amintituu.

Totu asiá a facutu dieces'a Ghierlei si la anulu 1869 dupa ce prezant'a sa domnulu episcopu alu Ghierlei, dr. Ioanu Vancea, capetandu pluralitate de voture de metropolitul in alegerea facuta la 11 Augustu 1868 si fiendu denumitu de metropolitul alu Albei-Iulie, a parasit ucaunulu episcopescu din Ghierla, si si-a ocupat ucaunulu metropolitanu in Blasius.

Neurmandu nece una resolutiune pré inalta la suplic'a sustenuta Maiestatiei sale imperatului si la inaltulu ministeriu pentru dereptulu alegerei, s'a convocat uistoriul plenariu la una siedintia in 24 Noembre 1870 in Ghierla, care a decisu de-nou a face pasi pentru dereptulu alegerei, si petitiunea respectiva a trams'o prin una deputatiune statutoria din trei preoti si atati-a seculari la inaltulu ministeriu ungureseu de culte. Si acestu pasiu alu uistoriului plenariu a avutu sórtea celor pre-cedinti, adeca nece unu resultatu pana in diu'a de asta-di.

Fiendu cestiunea dereptului de alegere pentru noi greco-catolicii din dieces'a ghieriana cea mai ardienta, si pentru intréga provinci'a basericésca un'a dintre cele mai momentóse, asiá ne luàmu permisiunea, a ne rogá de Pré veneratulu Sinodu provinciale, pre care-lu socotim celu mai competente, a luá acésta causa intre cele mai prime obiecte pertractande in seriósa consideratiune si a lucrá la locurile mai inalte, că acestu dereptu se nu se denegă diecesei ghieriane, ci se i-se lase in voia a-si alege pre archiereulu seu dupa usulu si pracs'a observata in dieces'a Fagarasiului.

Dara că pre venitoriu se nu remana suplicele de natur'a ast'a, adeca pentru alegerea episcopului, sterpe că pana acumu, ba se nu simu siliti a mai petitiuná pentru ast'a, se nu simu espusi agitatiumilor de spirite prin sciri nelinicitorie de anima, precum s'a intemplau si se intempla cu dieces'a Ghierlei de la veduvirea ei de episcopu, si că inaltulu regim inca se nu se mai afle in perplesitate, precum se affa actualmente cu denumirea episcopului ghierianu, candu pré santii archierei nu luera solidari cu candidarea individilor la acésta demnitate, ci fiacare are pre favoritii sei, din care s'ar vedé, că mai multu se lucra pentru binele particolare, decâtul pentru alu basericei intregi, pare-reia nostra umilita e, că Pré veneratulu Sinodu provinciale se binevoiesca a prelucră unu statutu, dupa care se se regulidie trebile nostre basericésce, se se organisedie metropoli'a si scaunele episcopesci sufragane, dupa cumu e regulata de exemplu metropoli'a si episcopatele romane greco-orientali din Transilvania si Ungaria.

Prin statutulu organicu santiunatu de inaltele locuri s'a asiguratu dereptulu alegerei metropolitului si a episcopiloru sufragani, si nu va fi lipsa a mai petitiuná, candu scaunele episcopesci aru devin vacante, pentru alegerea episcopiloru.

Unu atare statutu cu atâtu e mai necesariu, cu câtu dupertulu alegerei metropolitului nostru pentru archidiocesa inca se afla in periclu. S'a concesu alegerea metropolitului in anulu 1868, insa numai pentru acea data, pre venitoriu nu va fi alegere, ci numai denumire. Asiá suna inaltulu rescriptu ministeriale din 6 Iuniu 1868 n. 504 pres., unde intre altele se dice: „prelanga apriat a sustinere a dereptului pré inaltu principale de denumire si fóra nece una consecintia pentru venitoriu, in casulu pre-sinte se se efectuiésca pre caea alegerei etc.“

Asiá ce ascépta pre archidiocesa in obiectulu alegerei, e evident, adeca nu mai multu alegere, ci denumire.

E tempulu supremu, că se se reguledie si organisedie baseric'a nostra romana greco-catolica, déca voimu a figurá si noi intre alte confesiuni că confesiune cu baserica regulata, si că unadat se avemu unu indereptariu, dupa care se ne conformàmu in tota afacerile nostre basericésce si scolari, si se scapàmu de atate anomaliie, de cari in alta baserica nu se affa că intr'a nostra. Au nu a fostu una anomalia fóra exemplu, că diecesei ghieriane i-a fostu concesu in 1868 a luá parte la alegerea metropolitului Albei-Iulie, care e si episcopulu Fagarasiului, si in propri'a sa diecesa nu-i se permite a-si alege pre episcopulu seu? Déca dieces'a Ghierlei nu aveá din vechime dereptu a-si alege pre episcopulu seu, care erá a Fagarasiului, i-se concedeá dora din partea inaltului regim a partecipá la alegerea metropolitului in 1868? Si déca Ghierlanii au participat la asta alegere, au partecipat dora cu intentiune de a scurtá pre archidiocesani in dereptulu lor? Nu! Folosindu-se cu acestu dereptu avutu din vechime in alta diecesa, au voit u se-si revindece si acasa asemenea dereptu.

Candu erá regulata provinci'a nostra, de siguru una atare anomalia nu aveá locu. Si de se dá dereptulu la intrég'a provincia de a-si alege pre metropolitulu seu, aveá intielesu; insa a dá la unii voia a alege si a eschide pre altii, precum pre dieces'a oradana, una parte insemnata din dieces'a ghieriana si lugosiana, intru adeveru e lucru curiosu.

Numai prin unu statutu facutu si santiunatu de Maiestate se potu delaturá din baseric'a nostra anomalia, inconveniente si luciuri curiose, că celea insfrate mai susu.

Pentru a regulá insa afacerile basericésce, scolari si fundatiuniali e de lipsa concursulu nu numai alu clerului, ci si alu poporului greco-catolicu. Ast'a se poate intemplá numai in congresu basericésce, la cari se partecipe ablegati clericali si laici. Tiene-reia unui atare congresu este una necesitate senită de multu tempu si din tota părțile, pentru care s'au redicatu si redică voici de două diecenie.

Déca dura regularea afaceriloru nostre basericésce si scolari este una cestiune de cea mai mare insemnitate si urgintia, si déca regularea amintita nu se poate nece se va poté face in altu locu cu sucesulu dorit, ci numai in congresu, asiá ne luàmu libertate si in asta privintia a trage atentiunea Pré veneratului Sinodu provinciale si a-lu rogá, se binevoiesca a conlucrá la esoperarea tienerei congresului dorit uoftat de toti Romanii greco-catolici. Se intielege, că pentru esoperarea congresului la inaltele locuri e neincungjuratu de lipsa compunerea statutului susu amintituu, dupa care se se tienea congresulu, fóra de care nu e sperantia a se dobandi candu-va concesiune mai inalta spre acésta, ori câte petitiuni si suplice s'ar u sustene.

Noi pledàmu pentru tienerea congresului basericescu, pentru că nu-lu afiamu votematoriu canónelor si incontr'a demnitatiiei basericiei, dura nece daunatosu intereselor ei; dincontra spiritulu presintelui, care este alu progresului, alu asociatiunilor, poftesce, că toti membrii basericiei, clericali si seculari, se conlucre pentru inflorirea si prosperarea si pentru buna starea ei, propasirea toturor in scientie, cultura, moralitate etc.

Déca alte baserice si confesiuni asta si congresele bune, pentru noi Romanii greco-catolici nu potu si daunatosu seu mai puçinu folositorie decâtul altor'a. Era inaltulu regim inca nu va

mai poté pune pedeca, dupa ce n'a pusu la frati greco-orientali, la Serbi, ba chiaru nece la Indei, a se tiené congresul basericesc greco-catolice, déca se va cere cu totu deadinsulu sî din tóte pàrtile, sî nu numai *pro forma*, că se se astupe gurele celor ce pretindu congresul.

Din sinodulu vicariale alu Roenei.

Naseudu, in 22 Aprile 1872.

presedinte

notariu ad hoc

Gr., Moisilu m. p., vicariu.

Ioane Catone, paroecu in Iva.

Amvonulu.

Câile misteriose, dara intelepte ale Provedintiei.

(predica pre serbatorea sa. apost. Petru și Paulu, — veteranului seu amic, Paulu Vela Ventraiu, prof. preparand. în Oradea-mare, dedicată de auctorului.)

Saule, Saule, pentru ce me gonesci?
Fapt. apost. 22, 7.

Cu inceputul crestinatâtii, candu legea cea santa a lui I. Christosu, dulcelui nostru Rescumparatoriu, o anunçau cei doi spredice apostoli, anteluptarorii crestinatâtii, Paulu, candu inca portă numele de Saulu că paganu, cu furia neimpacata, cu turbare nemoderata și nedumerita nevali asupr'a turmei mititale a lui Christosu, că pre crestini vediendu-i se-i gonesea, legea loru, și acumu a nostra, cu totulu se o nemicësea, tienendu-se mandru a cercă adunările secrete ale creștinilor, că apoi afandu-i se-i predeea torturiloru fóra indurare. Cu astfelii de propusuri rele plecandu intr'o dì Saulu spre Damascu, deodata fù impregiurat de nesce radie ceresci atât de stralucitorie, încât pierdiendu-si vederea ochiloru, că ametită cadiu la pamentu, și la audiulu soçiloru sei aceste cuvante ceresci resunara in urechile lui: „*Saule, Saule, pentru ce me gonesci?*”

Acestu evenimentu minunatu a stramutatu cu totulu viatia și cugetele lui. Elu a cunoscutu și marturisitu domuedieirea dulcelui nostru Rescumparatoriu; de aici incolo incepù a fi celu mai credintiosu urmatoriu, celu mai zelosu predicatoriu, celu mai resolutu aperitoriu a lui Christosu și alu santei sale legi; de aici inainte persecutorile, ce le coceá incontr'a creștinilor, cu bucuria le vede inundandu asupr'a capului seu; fera-le diuruitorie și prinsoreea, ce le gatiá elu iuchinatoriloru lui Isusu, acum voiosu le pórta, voiosu sufere pentru Isusu; primește botediulu, și inca și numele Saulu, prin care se facuse atât de infricosat creștinilor, lu-lapeda și se numesce Paulu.

Acesta mare cu adeveratu și neindatinata minune, și serisa in istoria basericei cu litere nestergivere, me indémna a meditá despre câile misteriose, dara intelepte ale Provedintiei, și observandu, că aceste cuvante dñeiesc: „*Saule, Saule, pentru ce me gonesci?*” au atât de poterica impresiune și asupr'a animelor celor mai impetrive, încât la audiulu acelor'a Paulu, celu mai neimpacatu dusimanu, celu mai infuriatu persecutoriu a lui Isusu se strafórma in eroulu și luptaciulu celu mai intrepidu alu lui, me laptéza o dulce sperantia, că acele sunete ascutite ale dñeirii că o sabia cu dôue taiusiuri voru strabate și adi in animele impetrive, și voru produce creștini buni, cuviosi și cu fric'a lui Ddieu, facandu se trasaria cei moi și lasi, și imboldindu-i a aduce fapte bune, fructificatorie spre viația eterna. —

I. Cr.! Din casurile său intemplantamentele, patianiele, cu cari se intalnesc fiacare preste viația in starea, la care e chiamatul de Ddieu, observâmu, că sòrtea nostra e depusa in manile unei Fientie pré inteleptu guvernatorie, și déca vomu urmarí cu atențione ordinea guvernării acestei pré intelepte, vomu esperia, că asemenei casuri, desí in forme felurite, adeseori dau pieptu cu noi. Din asemene punctu de vedere privindu intemplantarea apostolului Paulu și facandu asemenea intre casurile multor omeni, vedu, că și acesti-a, desí in felurite moduri, audu demulteori sunandu in urechile loru strigări asemenei cuvintelor ceresci: „*Tu pentru ce me gonesci pre mine?*” Bunaéra că

Paulu, asiá și altii potu ave planurile, scopurile loru, și poté că acele nici nu se urdiescu din esvóre asiá de curate, că ale lui Paulu, carele era aperitoriu zelosu tradițiunilor parintesci în contr'a inoiorilor religiunarie. Decâteori nu observâmu, că 6menii de acesta plasa, cu cătu mai multe pedece le stau incale, cu atât mai furiosi și incórdă poterile, nesuindu a cucerî tóte vointieloru? Desí vedu, că parerile și intențiunile loru nu se cuprindu in ordinea scrisa de Provedintia: desí-su convinsi, că cursulu intemplantărilor intaresee contrariul: totusi cu cerbicia asuda, osteneseu a ajunge scopurile prefisite; probéza, dora cu braçele loru debili voru poté invinge pre celu Eternu, voru poté impedeacă ordulu nestrămutaveru alu naturei in cursulu seu și a-lu returnă din temelie. Oh! dar' éta că numai insii pre sene se arunca in abis, și tragu și pre altii dupa sene. Cumu-i atunci apoi andu 6resicumu o vócea amenintătoria sunandu: „*Pentru ce me gonesci?*”

Abia este, I. Cr., omu in lume, carele se nu sentiescă poterea cuventelor acestor ceresci ingreunandu-se pre anim'a sa, mai curendu ori mai tardiu, candu cu blandetia candu intru unu modu infioritoriu.

Cătu de incantatoriu ne resuna ele prin edificiele frumose, ce ne impregiura in pomp'a firei! Déca pasim'u in acesta tiéra minunata și pompósa a naturei cu anime pline de cugete desiere, cu suslete incarcate de patime uritióse și ingreuiate cu gresiele, și apoi privim'u, cumu că incepundu de la picurulu de róua cristalinu, ce lucesce pe frundintele erburiilor, pana la ceriul luminat de miliardele steleloru; de la vermele, ce se tererie pre pamentu, pana la vulturulu audace, ce falmicu se redica la nuori, tóte tóte vestescu bunatatea, iubirea, santian'a Creatore-lui. Si unde imaginatiunea nostra in tóte vede marirea lui Ddieu, si adanciti in o santa meditatiume, esperandu iubirea parentiesca a Parintelui cerescu, unu sentiu linu se sternesc in sinurile noastre, și ne face a suspină: Oh! cătu e de bunu Ddieu, éra noi rei și dediositi?! Cătu suntu de curate fapturile manelor lui, și dincontra cătu suntu de necurate sentirile, eugetele și faptele noastre?! Oh! aici, aici audu resunandu in urechile noastre vócea amenintătoria: „*Si tu pentru ce me gonesci pre mine?*”

Déca, candu primim'u din man'a lui Ddieu binecuventările aniloru manosi; candu campii, agrii nostri, riturile, viniele și grandele noastre, ni dau noue și animaleloru noastre nutrementu in prisontia, și noi totusi nemultiamitori cu anime impetrive trecemu cu vederea, cumu multi miseri se lupta cu lipsele viatiei, și lasâmu pre acesti flamandi se róda bucat'a de pane udata cu lacrime ferbinti, ce-o capetasera in marginea drumului! Déca vomu precongetá, că bunurile de prisosu, ce le-amu primitu din man'a indurata a lui Ddieu spre binefaceri, le-amu predat in desmerdări spre lucruri luscusoase desiere, au poté că o revolta dinle intru se nu ne dejudece?!. . . Acesta cunoscere a nedemnității noastre, acesta e, carea face se resune in animele noastre: „*Pentru ce me gonesci pre mine?*”

Colo armie insetate de sange nemicescu tiere intregi, lasandu in urm'a loru pustiatate și misielia; sate și cetăti preificate in cenusia; orfanii, veduvele despoiati de ai sei; sangenii, cunoscutii despartiti pe vecia de iubiti prin manuri dusmane, cu amaru vîrsa lacrimele nemangaiarei; civile devenit la misiilate ica in man'a sa tremuranda baçiulu, celu mai fidelu comite in cersitor'a sa; celu avutu nu afla aperare, nu asilu, sceptru-rile imperatilor superbi cadu sferimate, tronurile loru restornate, dinsii esilati! . . . In asemenea impregiurări infioratorie vedu 6menii, că numai Ddieu e poteriu, celu ce inaltia și umilesce. Si éca daunele batâiloru, cenusia cetătilor, satelor dearse, nemicierea domniei, cu unu tonu infioratoriu ne striga cuvintele lui Isusu: „*Si tu totusi cutedi a me gonă?*”

Aceste cuvinte infricosante le urla nuorii urcandi de la poturile ceriului, candu cu o murmurare inspaimantătoria, sugariti de orcanu, facu a trasari pre cei peccatori din amel'a loru viciosa. Aceste-su cuvintele ceriului tunatoriu, ce cutrica pa-

mentulu, candu fulgerulu trasnesce și fóra desclinire arde casele, bunurile avutului, seracului. Aceste-su cuvantele, cari le gema moribundulu in agoni'a sa, candu cium'a, cholera, aceste morburi epidemice, desíerta sate, cetăti intregi. Aceste cuvante le siuera furtun'a turbata, care smulge din radecine goronii seculari, derima muri ei tari, ingrópa su valurile mării corabiele ingreunate! Cei vii, martori hindu acestor evenimente inspaimantatorie ale naturei, tremurandi intielegu atotpotinti'a lui Ddieu, și cuvantele ceresci resunandu in urechile sale: „Voi, voi totusi cutediati a me goní?!”

Oh demulteori, I! déca ne-amu urcatu la celu mai inaltu gradu alu fericirei pamentesci, numaidecătu ne sentim dată pamentu prin cutare fatalitate neasceptata. Adeseori ne vedemu curendu despoiați tomnă de acei, pre cari i-amu iubitu cu atâta fragedime să erău idolii nostri adorati. Vedemu nu arare-ori perdiendu onórea, numele celu bunu cu nedreptulu pretinsu să acel'a, care in sumetă'a sa uitandu datorintele sale sacre, nu s'a incumetatu pentru marirea desíerta a apesă pre deaproapele lui, să a-lu calcă su petioare. Adese rapesc mórtea amiculu, soçi'a credintiósă, baiatii dragalasi de la sinurile ferbinte iubitórie, dara cari adaneite in iubirea acésta, nu sciura preeugetă, cumu că aici tóte-su trecatórie, singura vertutea stratornică să bunata, nu sciura eugetă, că cuviintiosu să de lipse e, aici a folosi cele pamentesci, bunurile lumii că mediulce de a castigá fericirile ceresci, eterne. Tóte aceste, caderea celui avutu să norocosu din culmea fericirei; sumetă'a umilita a celui inganfatu; façele cele galfele ale iubitilor, tóte, tóte ne resuna cuvantele amenintiatórie: „Sí voi totusi cutediati a me goní?!”

I! Cásf candu asi vedé in animele vóstre, ce stau gat'a a-mi pune intrebarea: cumu? dara in potere-i stă unui moritoriu a goní pre celu eternu, unei creature pre Creatorele seu?

Depart se fia de la noi a crede, că omulu tomnă asiá l'ar' poté goní pre Ddieu, că pe deaproapele seu! Mare e intramediu (spatiulu), ce despartiesc pre Ddieu decătra omu, decătra acestu verme teritoriu in pulvere. Neci Saulu a potutu goní pre Isusu celu inviatu să dejá premarit, totusi aceste cuvante au resunat din ceriu in urechile lui: „Saule, Saule pentru ce me gonesci?!”

Ascultati dara, I! ce insémna a goní epr Ddieu? Sí cine e acel'a, care gonesce pre Ddieu?

Insu-si Christosu díce: „Adeveru dícu voue, că ori ce nu ati facutu unui dintru acesti frati ai mei mai mici, mie nu mi-ati facutu!“ Amu fostu flamandu, să nu mi-ati datu de mancatu, setosu să nu mi-ati datu de beutu, calatoriu să nu m'ati primi, golu să nu m'ati imbracatu, morbosu, in temnitia să nu m'ati cercetatu, ci m'ati lasatu nemangaiatu! Insedaru, nimene se pote scusa: Ah Dómne! candu, unde te-amu vedintu flamandu, setosu, calatoriu, golu, morbosu, prisionieru? pentru că éta respunsul Domnului la mantuintă'a desíerta: „Adeveru graiescu voue, ori ce nu ati facutu unui dintru acesti frati mai mici ai mei, mie nu mi-ati facutu.“ (Mat. 25, 40, 45.) Voi sunteti cei ce me goniti pre mine!

Voi, cari nutriti invidia, acestu pecatu capitalu, ce facu din angeri dăvoli, in animele vóstre gole de iubirea crestinésca, să cu certe insoçite cu injurări vetamati pre deaproapele vostru, luiti, lu-batjocuriti, clevetiti, stricati onórea, numele celu bunu alu lui voi sunteti cei ce goniti pre Isusu! Voi, ai caroru ochi selbateci schinteiira de furi'a turbata a maniei, pentru vetamarea drépta, pote nedrépta, să in peptulu vostru iertati se cloicotésca veninulu isbandei (resbunării), nu faceti se incete acésta patima dăvolésca, pana nu infigeti in deaproapele vostru aculu butului: Voi sunteti acei, cari goniti pre Isusu!

Voi, cari cu interusuriu enormu să nedreptu apesati pre cei seraci, pre veduve, pre orfani, să i siliti a strigá la ceriu pentru drépt'a pedépsa a lui Ddieu, voi, cari intindeti manele vóstre dupa bunurile altoru castigate cu sudórea façiei loru, voi, cari impleti sacuietile vóstre cu insielatiuni, daunati pre cei neprecepiti, voi sunteti cei ce goniti pre Isusu!

Voi, cei cari in abundantia ati primitu darurile, bunurile din man'a indurata a lui Ddieu, să le ati predatu că nesatiosi in mancări să beuture fóra cumpetu, le-atи spesatu spre vestmento stralucitorie, spre curse la fóradelegi, in desmerdatiuni că fiul curvariú, să nimica ati mai jerfitu spre scopuri sante, intru marirea lui Ddieu, spre inflorirea scóleloru, bunastarea patriei să a natiunei chare, voi sunteti cei ce goniti pre Isusu!

Voi, cei ce nu ve infiorati de intentiuni satanice, să aveți frunte cu mintiuni maiestróse, cu apromisiuni amagitórie, cu viersu dulce magulitoriu, ce veurge depe budiele mieróse, dara invalitu cu veninu, a nemici cunun'a virginala a nevinovatiei, să spureati, intinati vestmentulu albu capetatu in scald'a sanctului botediu, voi sunteti, cei ce goniti pre Isusu!

Voi, cari cu petioare sacrilegi cutediati a profaná santuarilu unei familie pacinice, să faceti se esiledie angerulu pace din giurulu ei să asiá tóta fericirea să dulceti'a viatiei pamentele să deschideti usiale iadului că nesce diavoli in tipulu sierpelui, cari prin pechatulu desfrenării tempti poterile vóstre trupesci, facultatile sufletesci: voi sunteti cei ce goniti pre Isusu! —

Este Ddieu, díce pechatulu in cunoștința sufletului seu. Legea adeverului eternu o pôrta serisa cu litere nestergivere in anim'a sa. Nu este Ddieu, striga pechatulu prin faptele sale, cari-lu demasca, că in tóta golitiunea se se véda nedreptatile, astutia lui. Acésta e negarea totala a dddierei. Elu intra in cas'a marita, in templulu sacru alu celui Préinaltu, se invalue intre crestinii pietosi, cari cu anime umilite depunu tributulu dulce alu multiamirei, alu inchinatiunei Parintelui cerescu; audo resunandu in urechile sale detorintiele sacre: insa ce se vedem? ese din acelu santu locasiu, reintorce in alarm'a lumii, fóra se se fia detiermurit spre penitentia, fóra se fia cugetatu la imbunirea moravurilor sale, la straformarea gresieleloru, datineloru sale pechatose! Au nu e acésta lepadarea lui Ddieu, carea nu pote remané nepedepsita?!

Se iveseu intruneori minute, candu si-deschide anim'a spre primirea seníriloru mai bune să nobile, d. e. candu a reusită norocosu din cutare periclu, déca să suprinsu de cutare bucuria neasceptata, său candu a versatu lacrime ferbinti langa umbr'a intunecósa a unui iubitu. Atunci, atunci sentiesce pechatulu, că numai Ddieu e potericu, care domnesce tóte! In asemene impregiurari marturiscesce pechatulu inaintea Atotpotintelui ticalosi'a, nemicitatea sa, să tremurandu aude resunetulu „pentru ce me gonesci pre mine?“ Penitëza, plange, se vaieta esperiandu, că numai in Isusu este mangaiare, scapare să mantuire; se róga, să jura propusuri sante. Dara numaidecătu se potolesce flacar'a seníriloru mai bune, să tóte propusurile jurate in óra desceptării le arunca in noiénulu uitare! Cu spresiuni insolente se nesuesce a-si legitimă faptele, fóradelegile, numindu propusurile sante nebune să bigote! Incepe denou a pretiui cele lumesci mai multu decătu cele eterne: judecat'a ómeniloru mai multu decătu judecatile lui Ddieu! Acésta e lepadarea, profanarea maiestatei divine!

Lucru de miratu! Cuventulu datu unui principe, ori imperatu lu padiesce cu scumpetate, să apromisiunile, propusurile, voturile sante jurate Atotpotintelui nu se sfiesce a-le revocá! Mai doresce a fi respectatu de ómeni, de dîditi, decătu de Dîditoriu! Se teme, tremura de resbunarea ómeniloru ticalosi, să nu se infiora a cadé in manele Ddieu lui celu viu, carele pote omorí nu numai trupulu, ci să sufletulu in geen'a!

Ah pechatusele să frate! intorce-te, plange gresielele tale, audindu acestu sunetu cerescu; că óre este cu potintia a goní pre acel'a, a cui iubire nemarginata voiesce binele, fericirea nostra? a goní pre acel'a, care ne tiene, ne nutresce, să ne scutesce?

De parte se fia, I! ci noi toti, cari suntemu de fața să amu petrecutu in o santa meditatiune, inca aici in loculu acestu santu, in or'a acésta bineprimita, inca aici desbracandu gresielele, scadientele, datinele rele prin propusuri sante, asiá se strigămu:

Dulce alu nostru rescumpatoriu, Isuse, viati'a, sperantia

nóstra! Departe se fa a-ne alaturá glótei selbatece, ce te goneșce! Nu, nesci pre unu momentu potemu uitá darurile, cu cari ne inavutiesci in tóta elipit'a! . . . O sî totusi decâteori te-amu uitatu, parasitu, sî ne-amu lipit de pecate? ! . . . Tu prébunule ne-ai iertatu, sî noi, oh! noi nedemni de gratia ta de-nou te-amu uitatu! . . . O Ddiele, Tata cerescu, indura-te spre noi, sî uita fragilitatele nóstre! Cu umilintia cademu pe façele nóstre inaintea tronului teu imperatescu, sî cu amaru versandu lacrime de penititia plangemu fóradelegile nóstre! . . . Dara éta, éta, Dómne, că neci lacrimele ferbinti potu spelá spurcatiunea uscata pe sufletelu nostru! Dilele viatiei nóstre petrecute in peccate ne acusa! . . . Dara ce nu pote debilitatea nóstra, acolo prisosesce darulu sî indurarea ta! Dreptu acea iértă-ne, Dómne; ne vomu silí de adi inainte a jerfii tie tóta viat'a nóstra, ougetele, animele nóstre, că cu sufflete curate, cu anime impacate, sî asiá usiorate, se ne potemu inaltiá la tine, sî se cutediámu a strigá: alu nostru dulce Parinte, alu nostru iubitu, adoratu Tata cerescu! Aminu.

Iosefu Cretiu,
preotu gr. c., din diec. orad.

Corespondintia.

Dintre Ternave, 10. Juniu 1872.

Domnule Redactoru! Sechulu nostru se numesce „alu lumi-nári“, dara sî mai cu dreptu cuventu s'ar poté numi „alu adunárilor sî intrunirilor“ de totu soiulu, prin cari vointia debile a unui-a se face insutitu sî inimițiu de tare prin voi'a intrunita a multimei, intieptiunea marginita a unui singuritu se lamuresce sî ajuta prin luminele multora. Resultatulu acestui spiritu predominitoru alu sechului este acelu progresu admirabile in toti ramii viatiei omenesci, cu carele nici o epoca de mai inainte nu se pote laudá.

In just'a precumpenire a acestui spiritu alu tempului adorit sî Romanii gr. c. cu sete reinviarea sinodalitatii, reintroducerea adunárilor sî intrunirilor in baseric'a lor, sî au salutatu cu bucuria mai desele sinode protopopesci sî sinodulu archidecesanu din 1869, cumu sî conyocarea sinodului prov. tienutu in lun'a tr. Ia Blasiu. Acum cu asemene sî esplicabile nedumerire se întreba, că óre ce a lucratu sî decisu sinodulu prov.? La intrebarea acésta vinu, dupa tacerea toturor, a respunde sî a ve reportá despre decursulu lui atât'a, câtu a potutu a se re-suflá in publicu.

Siedintiele sinodului memoratu, afóra de 2—3, au fostu adeca secrete. Nu precep, pentru ce? candu p. e. la sinodulu prov. celebrat inainte cu unu dieceniu in Vien'a, precum mișpuse, de nu me insielu, unu amieu, fure anume dusi junii candidati de teologia, că se asiste că ascultatori, sî candu la santulu sinodu archid. din Blasiu din 1869 asisidere au fostu de facia că ascultatori inca sî laici, ba chiaru sî muieri. In fine fire-ar' oricum, aici inca se adeveresce proverbiul, că „nu e secretu cea ce sciu doi ómeni.“ Multe din decursulu desbaterilor transpirara sî se vorbescu in publicu; de acea credu a nu comite nici o indiscretiune, déca resumu aici nesci lucruri notorie.

Partecipantii la sinodu au fostu in numeru de 20 insi, in frunte cu pp. metropolitulu, episcopulu Lugosiului, vicariulu capit. alu Ghierlei sî reprezentantele episcopului Oradei-mari. Pertrac-tările au decursu din 4—13 Maiu. Lucru firescu, că in tempu asiá de scurtu cele mai multe din mass'a obiectelor publicate in n-rulu 1. alu „Sionului rom.“ se primira asiá-dicundu „en bloc“, fóra multe desbateri. Intr'acea ne imbucura, că strave-chiele drepturi sî usantie ale basericiei nóstre sî dorintiele generali ale creditiosilor basericiei nóstre nu remaseru cu totulu nerespectate. Asiá, dupa cumu ne asiguréza, intre alte bune se decise restituirea sî regularea forurilor protopopesci că instantia L. in tóte afacerile eclesiastice, crearea demnitarilor sî functiuniilor basericëscii prin alegere canonica, esoperarea sî organi-

sarea congresului eclesiastic in afacerile esterne basericëscii, fundatiunali sî scolastice, scl. Suntu nesci castiguri pretiose aceste puncte, nesci medie, cari in legatura cu sinodalitatea continuu sî acuratu deprinsa voru contribui poteriu la efectuarea reformelor sî imbunatatirilor necesarie, la reintenerirea corpului sî organismului intregu alu basericiei nóstre. Vedi-hine că tóte aceste numai sî numai sub conditiunea neaperata: că otaririle sinodali se nu remana numai pre papiru, numai litera mórtă, ci că fiacare membru sî organu basericësen se se nevoëscă a traduce decretete sî canónele acele in fapta sî realitate.

Decisiunile sinodului cestiu-natu se substernura spre aprobar la Rom'a, ba — pardonu! — mai antâiu la Oradea-mare; deóbrace cei trei membri oradani singuri nu voira a le subscrive, pana nu se voru comunică parintelui episcopu absint. Óre de candu a capetatu provinci'a nóstra metropolitana sî unu esarcu séu primate? Séu dóra reprezentantele episcopescu respectivu n'a fostu delegatu in modu canonico? . . . Totu asiá nu precepuci acea, că decisiunile unui sinodu metropolitanu se se supuna spre aprobar pontificelui romanu. Dincontra eu asiá credu, că otaririle unui sinodu provinciale se apróba sî confirma numai-decátu prin subscririerea metropolitului respectivu, care este capulu, principale, regele séu imperatulu provinciei respective, precum pap'a de la Rom'a e capulu si regele spirituale-basericëscu alu intregi basericiei cat. Apoi decisiunile unui sindicu provinciale, fire-aru prelanga metropolitulu propriu de oricine altul intarite, n'au valóre oblegatória decátu numai pentru provinci'a respectiva. De ce dara acésta timiditate, sóra dulce cu portarea nóstra politica, in care respectu, precandu alte natiuni din patria tienu conferintie sî adunári preste adunári in afacerile electorale si altele, noi singuri ceremu mai antâiu cu caciul'a a mana licentia de la guvern?

Se nu-mi dica cinevá, că esistu constitutiuni papali post-tridentine, cari pretindu o atare substernere a decisiunilor sinodului provincial, spre a se corege in cele de coresu decâtra congregatiunea respectiva din Rom'a. Acésta pretensiune privesce numai pre rom.- catolici, a caroru disciplina basericësca tridentinulu o trase pre unulu sî acelasi calapodu, éra alterarea acestei uniformitati disciplinarie scaunulu romanu nu bucurosu oar' vedé. Ci disciplina nóstra e in sene sî in puncte principali diversa de cea catolica-tridentina. — Dara in fine tóte aceste se potu aplana sî indreptá, numai congresu basericëscu câtu mai in graba sî sinode câtu mai dese se avemu.

Inchiaiu, Domnule Redactoru, cu o curiositate. In 14 Maiu membrii sinodali plecara la ale sale; dara unii se intardiara de trasur'a, ce merge spre Alb'a, Dev'a si mai departe; si asiá intardiati mai bine petrecuta tóta séra si nótpea la gara, decátu se cada cumá in suspiciunea de a fi luat partea la serbatorea natiunale de 3/15 Maiu. Totusi mare e fric'a de a pierde gratia deákista-constitutiunale!

Ó re c i n e.

Maieru, in Juniu 1872.

Inca de la a. 1862 incóce doriu poporenii de releg. gr. cat. din comun'a Maieru, in districtulu Naseudului, a-si redicá una baserica corespondietória sechului presinte si amesurata populatiunei din acésta comuna, spre care scopu s'a fostu strinsu si piétr'a de lipsa in dôue rônduri. Insa din mai multe cause acea dorintia a creditiosilor poporeni din Maieru a remasu nerealizata pana in tómn'a anului tr., candu, ajutati de o mana pré liberale si de o anima pré nobila către totu ce e conducatoriu la inaltarea marirei lui Ddieu pre pamentu si la cultur'a si luminarea religioasa morale a poporului, le sucese a inchiaia contractu cu maiestrulu, cu acea conditiune, că acest'a cu I. Maiu a. c. se incépa edificarea basericiei, carele, fideli oblegamentului seu, in I. Maiu a si inceputu.

Poporenii, cari adunaseră piétr'a la nou'a edificand'a baserica a trei-a óra, nece acumu nu credeau, că va fi ceva din piétr'a lor, din care causa multi piétr'a, ce s'a venitul loru din reparatiunea facuta dupa juguri, desi au adunat-o, totusi n'au dus'o

pre terenulu de edificatiune, ei au retinutu-o in ocólele sale, că nu cumvá sî acum a trei-a óra amagiti, că mai inainte, se-si védia ostenea desíeră. Insa vediendu ei, cumu că intreprindetoriulu cu luerorii sei a ajunsu in comuna, sî in dîu'a urmatória se apuca de lucru, cu totii saltáu de bucuría, multiamiu lui Ddieu, căci vedu apropiandu-se de realisare un'a dintre cele mai fierbinti dorintio ale loru; apoi fóra de a fi siliti séu sî numai provocati, nu incepeau carandu piétr'a pre strad'a, ce duce la loculu de edificatiune a basericiei.

Comitetulu basericescu vediendu insufletirea cea mare a poporului sî iubirea cătra cas'a Domnului, in contielegere cu comitetulu comunale sî maiestrulu. Enricu Adleff, defige dîu'a de 6 Maiu că dîu'a santrei sî depunerei pietrei fundamentali, dî de bucuria pentru intregu poporulu romanu din Maieru. Acesta otarire s'a adusu la cunoscintia p. onoratului d. vicariu alu Naseudului Gr. Moisilu, carele din impregiurarea, că pre 5 Maiu trebuiá se fia de façia la sinodulu provinciale in Blasius, nepotendu partecipá in persóna, a delegátu pre m. o. d. Clemente Lupsiaiu, protopopu sî parochulu Rocnei, sî pre o. d. Simeone Tancu, parochulu San-Georgiului, spre a-lu supliní la santirea sî depunerea pietrei fundamentali la nou'a baserica. Pre acésta dî s'au invitatu sî alti dd. preoti sî mireni din comunele vecine Sangeorgiu, Feldru, Naseudu. Rocn'a vechia sî noua, Ilv'a-mare, Magur'a, S. Iosefu.

In dîu'a de 6 Maiu la $\frac{1}{2}$ 10 óre s'a inceputu cultulu divinu prim „Imp. cereșcu“, cantatu odata de preotii celebranti, 5 la numeru, sî de 2 ori de chorulu de fete, care choru condusu de d. Ioane Popescu a cantatu tóte cantările de la s. liturgia spre indesluirea toturorul celor presinti. Lauda domnului Popescu, carele că fiu de preotu, desí e amplioiatu la cărtile funduarie, totusi nu-si uresce religiunea sî baseric'a, că multi altii nutriti sî crescuti cu prescura romanésca, carii nu vreu se mai scie nece de natiunea, nece de baseric'a sa, ci ruginandu-se de acestea, se asocíeza inimiciloru natiunei sî basericei spre daun'a, indignatiunea sî mechnirea poporului, carele adeseori lu audimur díscundu: „Pentru ce se-mi dau copilulu la scóla, dóra că se-mi stricu neamulu?“

Dupa rogatiunea amvonului parochulu locale, B. G., se intorce cătra poporulu sî óspetii de façia, in termini scurti le spune, că poporulu din Maieru nu de díle, nece de lune, ci de ani a acceptat dîu'a de asta-di, dîu'a santrei pietrei fundamentali a nouei baserice; sî fiendu că acésta dî e dî de mare bucuria pentru dinsii, n'au potutu se desconsidera sî se omitta ocaziunea acésta, a nu invitá pre vecinii, amicu sî facatorii de bine la acésta serbatore, ci au dorit u sî din bucuria loru se se impartasiésca sî ei, că vecini, amici, cunoscuti sî binevoitori; dupa acea bineventandu pre óspeti sî multiamindu-le pentru asculatura data invitatiunei, provóca pre intregu poporulu se mérga in ordine cătra loculu, unde se cladesce nou'a baserica. Pornindu de aici procesiunea intre sunetul campanelor sî alu tréscuriloru, inaintéza, cantandu preotímea „Imp. cereșcu“ sî „Christosu a inviatu“, la loculu destinatiunei, unde erá pregetita o mésa pentru santirea apei. Aici dupa persolvirea ceremonieloru prescrise in euchologiu, pontificantele d. Clemente Lupsiaiu tiene una vorbire insufletitora sî aréta, că ce pote face unu poporu, déca nu i lipsesce voia; dupa ce face scurtulu istoricu alu pornirei sî inceputului edificarei, imbarbatéza pre poporenii a nu se spară de greutatile impreunate cu acésta edificatiune, căci va ajutá Ddieu, numai se persevereze in propusulu bunu, sî va veni tempulu, candu bucuria, ce va avea poporulu cu baseric'a, va face a-si uitá tóte greutatile avute la edificarea ei. Finindu-se ceremoniele aceste, preotii sî poporulu éra au mersu cu procesiune indoretru la s. baserica, unde se fece des legarea.

Dupa acea toti óspetii chiamati la serbarea dílei din cestiune s'au adunatu la cas'a parochiale, unde s'a datu unu prandiu; la care a partecipatu la 70 de persone. La acestu prandiu inca nu au lipsit toastele; s'a redicatu toastu mai antâiu pentru Maiestate, pentru prés. p. metropolitu, pentru capitanulu

supremu, ilustritatea sa d. Aleş. Bohetielu, pentru r. d. vicariu sî pentru alti barbati destinsi. Precandu siedeaú la mésa óspetii, veni denou chorulu de fete, se posta afóra langa feréstra sî delectá pre óspeti prin esecutarea mai multor cantece natiunali. Dupa redicarea óspetiloru de la mésa s'a arangiatu unu jocu in midiuloculu comunei, unu locu frumosu umbritu de nesce arini inalti; joculu a durat pana cătra apunerea sórelui, candu óspetii s'au departatu, insociti de oftările nóstre de a ne revedé la săntirea acestei baserice in unu numeru inca sî mai mare.

Basiliu Groze,
parohu gr. cat. in Maieru.

Literatura.

Inscintiare. Imbuldsrea lucrurilor acurse la tipografi'a diecesana a facutu, că tiparirea predicatoru edande prin subserisulu se se intardse cu cătevá díle, incătu numai cu finea lui maiu s'a potutu incepe, sî acum se continua neintreruptu. Rogu dereptu acea pre p. t. prenumeranti, că se-si mai lungésca pacintia pre cătevá díle, éra domnii colectanti, cari mi-au tramis u numai numerulu sî nu sî numele prenumerantiloru, se binevoiesca a-mi tramite sucesive sî numele cu caracterulu, că se se pote tipari sî aceste. — Cele-alalte diurnale romane suntu rogate a luá notitia despre acésta. — Ghierl'a, in 28 maiu 1872, *Joane Papiu*, preotu la penitentiarulu transilv.

Limb'a romana sî traductiunile ei. Primulu volume din operele complete ale d-lui G. Baronzi.

Rerista scientifica. Anulu I. si alu II., fiacare cuprinde 24 de côle in 8-vu cu 24 de stampe, cu figure litografate negre sî colorate; pretiulu 20 de lei noui.

Catechismu romanu sî creștinu, de Scurtescu; pretiulu 30 de bani.

Bâile lui Ercule séu *scaldele de la Mehadi'a*, de dr. Aleş. Popoviciu, pagine 200 sî cinci litografie interesante. Opulu e dedicatu — cu pré inalta voia — archiducelui de corona Rudolfu; pretiulu 2 fl. v. a.

Una preambulare pre munti séu lumea reala sî lumea ideală, poesié de G. D. Aricescu, I vol.; pretiulu 8 lei noui. Însenmàmu, că cumparatoriloru de mai multe exemplarie li se acordă unu rabatu de 20%.

Legendele sî basmele Romaniloru, găciture sî proverbie, cu una introducere de d. Bogdanu Petriceicu Hasdeu, adunate din gur'a poporului, scrise si edate la lumina de unu culegatoriu tipografu. Editiunea a III. fórte augmentata; partea I., pretiulu 2 lei noui.

(X) *Dreptulu natural* de Schilling, unu opu eminentu in literatur'a germana, se va traduce in romana decâtra societatea de lectura „Petru Maior“ in Pest'a, dupa cumu ne comunica „Fam.“ Opulu e voluminosu de 700 pagine, inşa e fórte necesariu. — Noi din parte-ne le dorim sucesu bunu sî pacintia de a poté esii cu elu cătu mai curundu la lumina.

Disputation, rómische, zwischen Protestanten und Katholiken über die These: „War Petrus in Rom?“ Münster; pretiulu 90 de cr. — Tragemu atentiunea lectoriloru nostri asupr'a brosiurei acestei, pentru că e scrisa dupa protocolulu stenograficu.

Kirchenhistorische Schriften, von Dr. I. A. Ginzel, Domcapitular; 2 Bände, Wien 1872; pretiulu 5 fl.

Einige Worte über die Beweise des Christenthums, von H. Zeszner, Prag; pretiulu 40 de cr.

Culturgeschichte des XVI. Jahrhunderts, von K. Grün, Leipzig; pretiulu 3 fl. 60 cr.

Seculare Schwankungen des Seeopiegels, von Dr. J. H. Schmick, Münster; pretiulu 2 fl. 40 cr.

Die Lehren des heutigen Socialismus und Communismus, von H. v. Sybel, Bonn; pretiulu 60 de cr.

Ochire prin lumea politica.

(din 1—15 Juniu a. c.)

Cronica internă. Alegerile dietali in Ungaria se voru incepe in 18 l. c., in Transilvania in primele dile ale lui Iuliu. Altintre campania electorale a si postitu dejà versare de sange, ba si mai multe victime, deoarece deákistii dispun de panduri si de cele-alalte organe guvernamentali, era stangacii de majoritatea de parte precum penitoria a poporului magiaru. — Ce voru face ore Romanii transilvani? Noi speram, ca asiá numita conferinta de la Subița va ramane o simpla secatura a clincii activistilor, si ca intr-o conferinta la Alb'a-Jul'a, in locu neutrale, conchiamanda ori prim pp. metropoliti, cari in dilele trecute fure chiamati la Pest'a, ori prin alti corifei ai intielegintiei nostre, se voru intielege catu mai curendu asupr'a modului de procedere in acestu respectu vital. La tota tempiarea parteciparea la alegeri se va pot face numai si numai cu scopu, ca Romanii alesi se remana in patria-si si de acolo se pretinda cu taria convocarea dietei transilvane si se protesteze denou serbatoresc contr'a „unimnei“ facute fóra voi'a poporului rom., a 2/3 din locuitori marelui principatu. — Sasii intr-o conferinta celebrata la Mediasiu inca se dechiarara in opusetiune facia cu guvernu u, dara pentru acea, nu te teme, totu voru merge la Pest'a, ca se-si apere cu cunoscuta „politica sasésca“ privilegiile. — Croatii nationali triumfara la nouele alegeri dietali. Cu tota presunile si terorisările guvernamentali, nationalii facu mai multu decat 2/3 a deputatilor alesi. Eea ce poate efaptu contielegerea, constanta si energia!

Boem'a prin esundari infricosiate a suferit in dilele din urma forte multu; senatul imp., care in scurtu va alege membrii delegatiunei si apoi se va amená, a votat ministerului creditu nelimitat pentru ajutorirea celor inundati. Totu senatul imp. prin o legiuire a estinsu juriulu, prelanga delictele de presa, cumu era pana acumu, si asupr'a altoru fapte penali. In fine mai amintim, ca la consultarile asupr'a „internatiunalei“, propuse de Prusia politiana, ie partea si Austro-Ungaria cu Itali'a; alte state au refusat a participa.

Cronica esterna. Clironomulu Italiei, Umbertu, cu sochia sa Margaret'a fecera in primele dile ale l. c. o visita curtei din Berolinu, unde avura o primire pompösa. Visitei acestei se atribuescu si scopuri politice de contielegere facia cu curia papale, ba dora si facia cu vecinii Pruso-Germaniei si ai Italiiei. Apropos de Prusia memoriam, ca senatul federal a votat o lege, dupa care pre iesuiti, fire-aru macaru si Prusiani nascuti, polita i poate in totu momentulu esilu din tiéra. Frumosu liberalism!

In adunarea natun. din Versal'a togmá se desbate si votéza legea inarmarii. Principiile lui Thiers, diferite de cele prusianesci despre inarmarea generale, pana acumu triumfara. Vomu reveni la lege: odata votata preste totu.

Bandele carliste inca n'au disparutu de totu din Ispania. Dara mai mare frica, decat ele, insufla acumu regimului comandantulu regiu Serrano, care desf pactarea sa cu revoltati si-a sciutu-o bine scusá, acumu insa a disparutu, nu se seie unde.

Ostile lui Juarez, presedintelui republicei Mexico, se fia mancatu o bataia buna de la revolutiunari.

Pre urma regentii Serbiei stau inainte regimului pestanu in prepusu, ca in favorea conatiunilor slavi s'aru fi amestecatu si amestecandu presub mana in afacerile ungare interne. Diuarile magiare suntu catranite. Dara mic'a Serbia procede a se organis si intari politicesce si militaresce; in septeman'a tr. inca tramise vre 20 oficiri, alesu cavaleristi, pentru studie militari la Berolinu; amenintiarile aruncate stă gata a le-prinde in ascunsitulu sabiei, nu ca — România . . .

Varietati.

Romanii din Marmatia. aceste asiá-numiti „stranepoti ai lui Dragosiu“, dupa ce lasara a li-se straformá preparandu in preparandu de statu, acumu suntu pre cale de a face si din scólele confesionali rom. scóle comunali magiarisatorie. Celu puçinu intr-o congregatiune tractuale din septeman'a tr. se audira vorbe romanesci ca cele, ca deoarece Romanii marmatiani nu-si in stare a-si sustine scólele loru confesionali, se le dee mai bine in man'a guvernului. Auditi colo! Dara, se fia bine a intrebá, statul depre a cui piele ve va face scóle comunali? Au nu depre a vóstra, fratilor marmatiani? Ore care din doue e aici mai mare, orb'a seu malitia? Se speram insa, ca atari retaciti suntu puçini si prin Marmatia, si ca intielegint'a de acolo cea sanetosa la minte si anima i va combate cu agerime si i va areta marelui publicu romanescu, ca se scimu cu totii, cumu ca „hic niger est, hunc tu, Romane, caveto!“

Adunarea a 20-le a pedagogilor germ. s'a tienutu estu anu din 21—23 Maiu in Hamburgu. Adunarea a decursu intre iarna si tumultu continuu: domnii pedagogi, in locu de a desbate asupr'a principiilor si a metodului de educatiune, se intreceau intru a atacá care de care religiunea si preotinea; fiasculu ei e celu mai completu; inse-si dinariele protestantice din Berolinu se spariara si se mira de o atare nerodita pedagogica si de o superficialitate generale, cumu au vedutu inventiatorii adunati la Hamburgu.

Statutul nouei universitatii, infiintiante in Clusiu, e dejà santiunatu; cursurile universitarie in Octobre se voru si incepe. Ore s'a consideratu si respectatu in statutu just'a dorintia a Romanilor in privint'a limbei?

O noua inventiune momentosa s'a facutu mai decurerendu in Chicago, in Americ'a, inventiunea adeca, de a folosi la căile ferate deprim orasie, in locu de cai, aeru condensatu si comprimat, si prin acestu motoru a pune in miscare vagonele. Inventiunea s'a arestatu atatu de practica, incau primari'a din Chicago si societatea Tramway au si adoptat-o definitivu, si parte au si pus-o in lucrare.

In Vien'a se infiintéza o universitate pentru scientiele agronomice, statutul s'a si publicatu deuna-di in fóia oficiale.

Necrologia. In Bucuresci a repansatu in 30 l. r. comitele Carolu Sc. Rosetti, Mecenate rom., care intre altele pusese premie pentru traducerea lui Tacitu si Svetoniu, redicà la Avrigu statua mormentale nemoritorului G. Lazaru, numerosele sale case din Bucuresci niciodata le inchiria la Judani, scl. — In Banatu-Comlosiu se muta din viatia in 2 l. c. talentatulu jene Julianu Grozescu, fostu redactoru la „Pricoliciu“ si „Albin'a“. Fia-le tierin'a usiora!

 Cu n-rulu urmatoriu inchiaiandu-se semestrulu pri-mu, suntu cu totu respectulu rogati acei p. t. domni prenumerantii, cari nu se prenumerara deodata si pre semestrulu alu doile, ca se binevoësca a-si reinnoi de tempuriu prenumerarea, pentru ca redactiunea se se pota orienta in privint'a numerului exemplarilor si speditiunea se nu pata nici o scadere. — Esemplarie din periodulu tr. alu „Sionulu rom.“ avemu inca numerose si suntemu gata a le da doritorilor cu pretiu redus, publicatu in n-rulu 5 din a. c.

Post'a redactiunei.

P. T. domnilor: S. P. in Porcaretiu si G. T. in Temisiór'a. Prenumeratuna pie anulu intregu amu primitu-o. — T. B. in Iodu. Operatele tramise le vomu folosi; ti-gratulam la norocita idea, despre alu carei sucesu nici ca ne indoim. Mai multe pre cale epistolaria. — P. A. H. in Somestelecu si J. P. C. in Boesigiu. Operatulu pentru acumu s'a intardiatu; mai incolo poate totusi se-lu folosim. — Puritanu. Cele tramise si demultu dorite se voru publica. Sun de acordu cu d. ta in privint'a simodului prov.; trebuie insa se ne bucuram, ca „tandem aliquando“ macarn s'a tientanu si unele bune macara s'au incepaturi; cele incepute tempulu si urmasii energiosi le voru desvolta mai departe.